

ปัญหาการตีความเกี่ยวกับเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2560

Problems of Interpretation on Limitation of the Rights and Liberties under
the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017)

ธนโรจน์ หล่อธนะไพศาล¹

Tanaroj Lortanapaisan

Received: April 16, 2021

Revised: May 22, 2021

Accepted: June 03, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ การตีความรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพ 2) ศึกษาหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และ 3) ศึกษาปัญหาที่เกิดจากการตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร รวบรวมข้อมูลโดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้วนำมาวิเคราะห์การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญไทยโดยนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ คือ การแสดงออกถึงเจตจำนงปวงชนในการปกครองตนเองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนจากการใช้อำนาจของรัฐและผู้อื่น การตีความเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพจึงต้องให้สอดคล้องกับเจตจำนงปวงชน 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีเจตนารมณ์ในการรับรองสิทธิเสรีภาพโดยขยายสิทธิเสรีภาพให้กว้างมากขึ้น การตีความของศาลรัฐธรรมนูญไทยในการจำกัดสิทธิเสรีภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะสามประการคือความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และ 3) การตีความเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพของศาลรัฐธรรมนูญไทยใช้วิธีการตีความหลายวิธีโดยผลการตีความส่วนใหญ่สอดคล้องกับหลักสากลและเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ แต่มีปัญหาสำคัญ คือ ขาดการอธิบายถึงความชอบธรรมในการใช้วิธีการตีความนั้น และขาดการให้เหตุผลทางกฎหมายที่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น; Law at Faculty of Law, Western University

Corresponding author, e-mail: tallmanandtallman@gmail.com, Tel.081-8437249

คำสำคัญ: การตีความ, สิทธิเสรีภาพ, รัฐธรรมนูญ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study constitutional theory, interpretation constitution, rights and liberties; 2) to study the principles of limitation of rights and liberties in the Constitution of the Kingdom of Thailand; and 3) to study the problems arising from the interpretation of the reasons for limiting rights and liberties in the Thai Constitution. It was a documentary research. Data were collected by analyzing the principles of limitation of rights and liberties based on constitutional law and then analyzed the interpretation of limitation of constitutional rights and liberties of the Thai Constitutional Court by presenting in a descriptive form. The results of the research found that 1) the purpose of the constitution was the expression of people's will in self-government with the aim of protecting their rights and liberties from exercising the power of the state and others. The interpretation of the reason for the limitation of rights and liberties must be consistent with the will of the people; 2) the Constitution of the Kingdom of Thailand had the intent to certify rights and liberties by expanding the rights and liberties more widely. The Thai Constitutional Court's interpretation of the limitation of rights and liberties aimed to protect three public interests, namely the security of the state, public order and good morals and the rights and liberties of others; and 3) the interpretation of reasons for limiting rights and liberties of the Thai Constitutional Court used a variety of interpretation methods, most of which were consistent with international principles and in accordance with the intent of the Constitution. But there was a major problem that was a lack of explanation for the legitimacy of the method of interpretation and lack of a complete legal justification under the constitution to limit rights and liberties.

Keywords: Interpretation, Rights and Liberties, Constitution

บทนำ

ความเป็นมาในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทยที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้นมักมีการขยายขอบเขตสิทธิเสรีภาพที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะขยายการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างกว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ ตามบริบทของสภาพสังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่สังคมมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการตีความและการใช้สิทธิและเสรีภาพ

ตามรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะการวิจารณ์ว่าสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างแท้จริงหรือที่ควรจะเป็น (คณะกรรมการศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2549) ภายหลังรัฐประหารในประเทศไทยเมื่อพุทธศักราช 2557 มีประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ต่อมามีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ตามขั้นตอนจนผ่านการออกเสียงประชามติเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 ได้บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรณัั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” ซึ่งเป็นการกำหนดรับรองสิทธิและเสรีภาพในอนาคตนอกเหนือจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ซึ่งต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆพร้อมกับจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นภายใต้เงื่อนไข 3 ประการดังกล่าว

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาการตีความเงื่อนไขการจำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐควรมีขอบเขตเพียงไรเพราะหากตีความว่าการชุมนุมสาธารณะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐอาจกระทบสิทธิในการชุมนุมสาธารณะที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ เห็นได้จากความเห็นทางวิชาการในเวทีสาธารณะโดยเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2561 ที่รัฐสภา สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) สถาบันพระปกเกล้า สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) จัดเวทีสัมมนาเรื่อง “การใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับการใช้อำนาจรัฐ” ปรากฏในหนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ วันที่ 15 พฤษภาคม 2561 โดยศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ เห็นว่า “ความมั่นคงของรัฐกับความมั่นคงของรัฐบาลต้องแยกออกจากกันให้ดี ซึ่งส่วนตัวคิดว่ารัฐธรรมนูญฉบับเดิมบัญญัติไว้ชัดว่าการจะใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนจะกระทำไม่ได้ก็ต่อเมื่อเป็นการใช้ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญเช่นไทยเป็นรัฐเดี่ยวปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ถ้าใครใช้สิทธิเสรีภาพเป็นปฏิปักษ์กับสิ่งเหล่านี้จะกระทำไม่ได้เป็นต้น ผิดกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ที่บัญญัติเรื่องการกระทบต่อความมั่นคงของรัฐทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตีความทันที การจะแก้ปัญหาคณะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองต้องแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองตราบเท่าที่ความขัดแย้งทางการเมืองยังดำรงอยู่การแสดงออกทางการเมืองย่อมเป็นเงาตามตัว” ทำให้การพิจารณาให้เห็นขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงมีความสำคัญโดยทั่วไปการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะกระทำได้ดีก็ต่อเมื่อเป็นการใช้ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ

เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพนับว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก และเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐธรรมนูญที่ดีตามแนวคิด “รัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)” คือ รัฐธรรมนูญจะต้องรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การเปลี่ยนแปลงในขอบเขต

หรือเงื่อนไขในสิทธิเสรีภาพเห็นชัดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 เปลี่ยนแปลงวิธีการรับรองสิทธิเสรีภาพใหม่โดยบทบัญญัติในลักษณะเป็น “บททั่วไป” และใน มาตรา 25 ได้ขยายการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้รวมไปถึงการกระทำใด ๆ ที่ไม่ได้ห้ามหรือจำกัด ไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นด้วยจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีสิทธิเสรีภาพ และ ค้นหาหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรูปแบบสากลที่สังคมไทยต้องการเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่าง เหมาะสมให้บรรลุเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนในทางปฏิบัติ ให้เป็นจริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ
2. เพื่อศึกษาหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาปัญหาการตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการวิเคราะห์ เอกสาร (Data Analysis) ตามลำดับดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล (Data Compilation) โดยค้นคว้าเอกสารจากตัวบท กฎหมาย ตำรา หนังสือ รายงาน วารสารของไทยและต่างประเทศ บทความที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูล สารสนเทศ (Internet) เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีสิทธิเสรีภาพ การจำกัดสิทธิเสรีภาพ การตีความ รัฐธรรมนูญฯ เพื่อนำข้อมูลมาสรุปเพื่อใช้ในการอ้างอิงและเรียบเรียง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งข้อมูล ปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิทั้งในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายมาวิเคราะห์การจำกัดสิทธิ เสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทยโดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การตีความการ จำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญไทยว่าสอดคล้องหรือเป็นไปตามแนวคิด ทฤษฎีที่รวบรวมข้อมูลเพียงใดนำเสนอการวิจัยในรูปแบบการพรรณนา (Descriptive Research)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสามประเด็นหลัก คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและสิทธิเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และสภาพปัญหาที่เกิดจากการ ตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ พบว่า รัฐธรรมนูญ คือ ข้อตกลงร่วมกันของสังคมและเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญคือการแสดงออกถึงเจตจำนง ปวงชนในการปกครองตนเองโดยการตรากฎหมายจากกระบวนการทางการเมืองที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนจากการใช้อำนาจของรัฐและผู้อื่น เจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพในรัฐธรรมนูญ คือ เพื่อคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพของผู้อื่น การตีความรัฐธรรมนูญ

เป็นการค้นหาความหมาย (Meaning) และนัยสำคัญ (Significance) ซึ่งอยู่เบื้องหลังของถ้อยคำที่เป็นเจตนารมณ์ปวงชนโดยนักวิชาการเห็นว่าการตีความรัฐธรรมนูญมีวิธีการตีความได้หลายวิธี เช่น วิลเลียม แคลปลินเห็นว่าแหล่งที่มาของการตีความรัฐธรรมนูญมีสี่แหล่ง (William A. Kaplin, 1990) คือ เนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ (Constitutional Text) ประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญเริ่มแรก (Original Constitutional History) โครงสร้างรัฐธรรมนูญ (Structure of the Constitution) และคุณค่าทางรัฐธรรมนูญ ส่วน Philip Bobbitt (1991) เห็นว่ามีวิธีการตีความ 6 แบบ คือ 1) วิธีตีความโดยยึดประวัติศาสตร์ (Historical) ขึ้นกับเจตนารมณ์ของผู้ร่างและผู้ให้สัตยาบันในรัฐธรรมนูญ 2) วิธีตีความโดยยึดเนื้อหา (Textual) โดยพิจารณาที่ความหมายของถ้อยคำในรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว 3) วิธีตีความเชิงโครงสร้าง (Structural) โดยพิจารณาที่ความสัมพันธ์ของสถาบันต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญ 4) วิธีตีความเชิงเกี่ยวกับหลักการ (Doctrinal) ที่จะใช้กฎเกณฑ์ไปสู่บรรทัดฐานใหม่ 5) วิธีตีความเชิงจริยธรรม (Ethical) โดยพิจารณาข้อสรุปเชิงศีลธรรมของสังคมต่อรัฐธรรมนูญ 6) วิธีตีความโดยพิจารณารายละเอียดที่รอบคอบ (Prudential) โดยพิจารณาถึงผลได้ผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้น แต่ละวิธีการตีความสามารถใช้เพื่อสร้างแนวคิด อุดมการณ์ และกำหนดข้อสรุปทางการเมืองโดยการตีความการจำกัดสิทธิเสรีภาพภายใต้เงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญต้องให้เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนเป็นหลัก ส่วน Brandon J. Murrill (2020) เห็นว่ามี 8 วิธีการตีความรัฐธรรมนูญโดยเพิ่มจากวิธีการตีความของ Philip Bobbitt อีก 2 วิธี คือ วิธีตีความโดยยึดทางปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ที่ศาลจะให้น้ำหนักหรือสมดุลสำหรับแก้ปัญหาในทางปฏิบัติที่เป็นไปได้ และวิธีตีความโดยยึดที่ความหมายเจตนารมณ์ดั้งเดิมเริ่มแรก (Originalism) โดยจะพิจารณาที่ความหมายของรัฐธรรมนูญ (Meaning of the Constitution) ตามความเข้าใจของปวงชนในเวลาที่ยกตั้งรัฐธรรมนูญนั้น (Founding) โดยวิธีการตีความทั้งหมดเพื่อวัตถุประสงค์ในการเข้าถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่เป็นเจตนารมณ์ปวงชน

2. หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศไทยจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในเจตนารมณ์สิทธิเสรีภาพจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งสามฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยใช้วิธีกำหนดสิทธิเสรีภาพในทางเนื้อหาต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยรับรองสิทธิเสรีภาพโดยตรงในลักษณะน้อยลงแต่ไปกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐแทนและที่สำคัญได้รับรองสิทธิเสรีภาพในลักษณะแบบเปิดเป็นบททั่วไปโดยไม่กำหนดรูปแบบในอนาคตส่งผลต่อขอบเขตสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ขึ้นกับดุลยพินิจในการควบคุมสิทธิเสรีภาพของรัฐผ่านการวางบรรทัดฐานโดยองค์กรตุลาการที่อาจตีความขอบเขตของสิทธิเสรีภาพดังกล่าวในลักษณะแคบหรือกว้างก็ได้โดยอ้างถึงความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ขอบเขตหรือเงื่อนไขการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 ฉบับ คือ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามลำดับในการกำหนดขอบเขตสิทธิเสรีภาพโดยขอบเขตหรือเงื่อนไขจำกัดสิทธิ

เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทยทั้งสามฉบับมี 3 รูปแบบคือ 1) ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยเงื่อนไขของสิทธิเสรีภาพนั้น 2) ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพจากกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และ 3) ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพทั่วไปที่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 มี 3 ประการ คือ การใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยเจตนารมณ์การจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะที่สำคัญสามประการ คือ ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การตีความของศาลรัฐธรรมนูญของไทยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อไปให้ถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการปกป้องประโยชน์สาธารณะทั้งสามประการอย่างมีสมดุลให้สมกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ

3. ปัญหาที่เกิดจากการตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย พบว่ามีมูลเหตุจาก 2 ประการคือ ส่วนแรกของปัญหามาจากการเปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายและเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ใช้เป็นวัตถุประสงค์ในการตีความหรือค้นหาเจตนารมณ์ของสังคมในเรื่องที่ถูกกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร การเปลี่ยนแปลงในเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพที่มีความแตกต่างกันไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ เจตนารมณ์ในเรื่องดังกล่าวย่อมมีความแตกต่างกันทำให้องค์กรที่มีหน้าที่ทางกฎหมายในการตีความต้องค้นหาเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้นเพื่อไปให้ถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ส่วนที่สองคือวิธีการค้นหาเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญโดยการตีความซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไทยใช้วิธีการตีความหลายวิธีและมีการให้เหตุผลในการตีความที่แตกต่างกันโดยผลการตีความส่วนใหญ่สอดคล้องกับหลักสากลและเป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ การตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยวิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ท่ามกลางบริบทสภาพแวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะความวุ่นวายทางการเมืองภายหลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญพบว่าศาลรัฐธรรมนูญใช้วิธีการตีความยึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยอธิบายข้อกฎหมายเรื่องเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมากกว่าการตีความโดยวิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ขณะที่การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ศาลรัฐธรรมนูญตีความหลายวิธีโดยยึดวิธีตีความเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญผสมกับวิธีตีความโดยยึดคุณค่า แต่ปัญหาสำคัญของการตีความคือ การอธิบายถึงความชอบธรรมในการใช้วิธีการตีความนั้นเพราะการเลือกวิธีการตีความให้ผลลัพธ์ทางกฎหมายที่ต่างกันและปัญหาการอธิบายในการให้เหตุผลทางกฎหมายที่ไม่ครบถ้วนโดยเฉพาะขาดการอธิบายในการให้เหตุผลทางข้อกฎหมายโดยมักจะยกข้อกฎหมายขึ้นอ้างและชี้ขาดโดยไม่แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปสู่การตรวจสอบว่าตีความรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การพิจารณาเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน การจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย และการตีความการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นสำคัญที่ค้นพบมีรายละเอียดดังนี้

1. เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ คือ การแสดงออกถึงเจตจำนงปวงชนในการปกครองตนเอง โดยการตรากฎหมายจากกระบวนการทางการเมืองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนจากการใช้อำนาจของรัฐและผู้อื่นซึ่งพบในรัฐธรรมนูญของไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นสำคัญโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้งสามฉบับ คือ ฉบับพุทธศักราช 2540, ฉบับพุทธศักราช 2550, ฉบับพุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพและการจำกัดสิทธิเสรีภาพสอดคล้องกับหลักการสากลทั่วไปที่แนวคิดเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญที่มีต้นกำเนิดจากสำนักกฎหมายธรรมชาติที่มีปรัชญาว่าสิทธิทั้งหลายเกิดขึ้นตามธรรมชาติพร้อม ๆ กับมนุษย์เป็นเหตุผลของตัวมันเองที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทำให้มนุษย์สามารถใช้เหตุผลนี้เรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและใช้กระบวนการเดียวกันในการศึกษาตัวเองและสังคมของมนุษย์ (อุดม รัฐอมฤตและคณะ, 2544) จะเห็นได้จากคำปรารภในรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรัฐธรรมนูญเช่นการมีสภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือการออกเสียงประชามติของประชาชนซึ่งเป็นเสมือนการให้สัตยาบันของปวงชนต่อรัฐธรรมนูญ ในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ และพัฒนามาสู่ปัจจุบันที่กำหนดวางหลักของสิทธิ (Right) เสรีภาพ (Liberty) และเงื่อนไข (Condition) โดยหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่ในรูปแบบของรัฐธรรมนูญ (Constitution) ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในรัฐโดยการที่ประชาชนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยเพราะประสงค์จะมีสิทธิและเสรีภาพเป็นสำคัญซึ่งรัฐธรรมนูญของไทยก็มีลักษณะเช่นนี้ สิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองเรียกว่า “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” เป็นการให้หลักประกันในเชิงสถาบันทำให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนต่อรัฐหรือต่อองค์กรต่าง ๆ ทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร หรือองค์กรตุลาการจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ โดยสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทยก็ยึดหลักการข้างต้นโดยบัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพัน รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลรวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ทั้งในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวงเพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีผลได้อย่างสมบูรณ์ในทางปฏิบัติ

2. หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทยได้รับอิทธิพลจาก ทฤษฎีสัญญาประชาคมที่เห็นว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพและทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพ

อย่างเท่าเทียมกันจึงไม่มีใครมีอำนาจบังคับซึ่งกันและกันได้ ดังนั้นถ้าไม่มีการลดหรือจำกัดเสรีภาพของแต่ละคนลงมาแล้วย่อมมีโอกาสเกิดความขัดแย้งในสังคมได้ เสรีภาพที่ไม่มีขอบเขตจำกัดย่อมจะเกิดมีภาวะอนาธิปไตยได้ (Anarchy) จึงนำไปสู่การจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญซึ่งหยุด แสง อุทัย (2513) จำแนกเป็น 3 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบที่รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เด็ดขาดไม่ยอมให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ 2) ระบบที่รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างกลาง ให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพแต่ละประเภทที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น 3) ระบบที่รับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ภายใต้บังคับในบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นการให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ตามสมควร โดยรัฐธรรมนูญของไทยใช้หลักการรับรองสิทธิเสรีภาพทั้งสามระบบเห็นได้จากรัฐธรรมนูญของไทยทั้งสามฉบับมีการแบ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพออกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพทั่วไปในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 มี 3 หลักการ คือ 1) หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อความมั่นคงของรัฐเน้นความมีอยู่ของรัฐและความมั่นคงของรัฐซึ่งวิโรจ นาคชาติ (2550) เห็นว่าความมั่นคงของรัฐกับความมั่นคงของชาติเป็นความหมายเดียวกันหมายถึงการดำรงอยู่ของประเทศอย่างสงบปลอดภัยจากอันตรายทั้งภายในและภายนอกประเทศ แต่ความหมายของ “ความมั่นคงแห่งชาติ” อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยทั้งความหมายและองค์ประกอบรวมถึงการให้ความสำคัญ 2) หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เจตนารมณ์ของสังคมในเรื่องความสงบเรียบร้อยคือประโยชน์สาธารณะในเรื่องความปลอดภัยสาธารณะ (Public Safety) ที่อาจตรงข้ามกับความมั่นคงสาธารณะ (Public Security) ได้ ส่วนศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ติงามของสังคมที่ประชาชนถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขของสังคม (พิชัยศักดิ์ หรรยางกูร และณัฐนันท์ อัครเลิศศักดิ์, 2563) แต่ปัญหาหนึ่งของการตีความในหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คือ ความหลากหลายของทฤษฎีศีลธรรมอันดีของประชาชนปัญหาคือจะใช้ทฤษฎีศีลธรรม (Moral Theory) ไตมาอธิบายข้อเท็จจริงหรือแนวคิด หรือนโยบายว่าถูกหรือผิดและทฤษฎีศีลธรรมยังมีลักษณะเป็นพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และ 3) หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพเพื่อมิให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น หลักการดังกล่าวมาจากหลักความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพ คือ การเคารพในสิทธิส่วนบุคคลหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่นที่จะไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่นเพราะบุคคลทุกคนมีความเสมอภาคกันในการใช้สิทธิเสรีภาพของตนภายใต้กฎหมาย เสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติและรับรองนั้นล้วนเป็นไปเพื่อปกป้องและคุ้มครองปัจเจกบุคคลแต่ละคน โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติในเรื่องสิทธิในความเสมอภาค เช่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27

รูปแบบที่ 2 ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยเงื่อนไขของสิทธิเสรีภาพนั้นซึ่งมีลักษณะคล้ายกันในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เช่นเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนาที่ต่อเมื่อการนับถือ

ศาสนาเช่นว่านั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

รูปแบบที่ 3 ข้อยกเว้นสิทธิเสรีภาพจากกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขการตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพที่เพิ่มมากขึ้นที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 เพิ่มหลักนิติธรรมเข้ามาตามมาตรา 26 การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องตราเป็นกฎหมายและต้องตรากฎหมายตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเงื่อนไขไว้การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องตราเป็นกฎหมายและกฎหมายนั้นประกอบด้วย 5 เงื่อนไข คือ 1) ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม 2) ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ 3) จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ 4) ต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และ 5) กฎหมายต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ดังนั้นเจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไทยคือเพื่อความคุ้มครองสังคมและคุ้มครองเสรีภาพของผู้อื่นและเพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการละเมิดของรัฐ แม้ว่ารัฐสามารถตรากฎหมายมาจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้สอดคล้องกับแนวคิดของบัตทิต จันทรโรจนกิจ (2551) แต่รัฐจะต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองประชาชนด้วยซึ่งสอดคล้องกับข้อยกเว้นสิทธิเสรีภาพทั่วไปในรัฐธรรมนูญของไทยที่มีเจตนารมณ์รักษาความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. ปัญหาของการตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทย เมื่อการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทยสอดคล้องกับหลักการสากลนำมาสู่การพิจารณาในขั้นสุดท้ายในการมีผลบังคับใช้คือการตีความเหตุจำกัดสิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญขององค์กรตุลาการเพื่อเจตนารมณ์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือไม่เจตนารมณ์การจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของไทยเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะที่สำคัญสามประการ คือ ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งการให้เหตุผลทางกฎหมายขององค์กรตุลาการต้องอธิบายในข้อเท็จจริงว่าเข้ากับข้อยกเว้นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างไร โดยการตีความของศาลรัฐธรรมนูญมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อให้ถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการปกป้องประโยชน์สาธารณะทั้งสามประการสอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ ผลการวิจัย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตีความกรณีการจำกัดสิทธิเสรีภาพจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยวิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยอธิบายถึงตัวบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ศาลรัฐธรรมนูญใช้วิธีการตีความยึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยกล่าวถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ศาลรัฐธรรมนูญกลับตีความหลายวิธีโดยยึดวิธีตีความเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญผสมกับวิธีตีความโดยยึดคุณค่าซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิธีการตีความควร

คาดหมายได้ว่าจะให้ผลที่ดีกว่าเดิม คือ เข้าถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่แท้จริงในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนที่ควรจะนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนได้ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่า โดยการแสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของเรื่องนั้นคืออะไรซึ่งการตีความการจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของไทยมีรายละเอียดดังนี้

การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในเรื่องขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพมาตรา 28 มีขอบเขตสำคัญ 4 ประการคือ 1) ไม่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น 3) ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ 4) ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนซึ่งการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องความมั่นคงของรัฐ ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นคือความเสมอภาคในสิทธิเสรีภาพ จากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบการตีความขอบเขตจำกัดสิทธิเสรีภาพของศาลรัฐธรรมนูญ 3 เรื่อง คือเรื่องศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคและการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพซึ่งจัดเป็นประเด็นความมั่นคงของรัฐและการไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น โดยไม่มีประเด็นเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์การตีความขององค์การตุลาการใช้วิธีตีความที่ต่างกัน ศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยวิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2543 แต่มิได้อธิบายความหมายของบทบัญญัติ กลับสรุปข้อกฎหมายว่าในบทบัญญัติไม่พบว่าข้อความใดที่เป็นการละเมิด ลิดรอน หรือจะกระทบ กระเทือนต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ ต่างจากศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยกรณีละเมิดศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์โดยใช้หลักพิจารณาว่าเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเยี่ยงวัตถุโดยศาลปกครองตีความแบบยึดเจตนารมณ์เดิมของผู้ร่างรัฐธรรมนูญและผลการตีความสอดคล้องกับหลักการของศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์สากล ในเรื่องความเสมอภาคหรือการไม่ละเมิดในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยวิธียึดตัวบทและเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546 กรณีการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามีที่ชี้เจตนารมณ์กฎหมายที่ต่างกันแม้ใช้ถ้อยคำเดียวกัน การใช้เกณฑ์เพศ สถานะภพมากำหนดให้แตกต่างกันในการเลือกใช้นามสกุลระหว่างชายและหญิงจึงไม่เสมอภาคเป็นการเลือกปฏิบัติซึ่งตีความได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ มีเพียงเรื่องเงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยยึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยที่ 16/2545 ที่ให้เหตุผลถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) คำว่า “มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ” และในคำวินิจฉัยที่ 44/2545 ที่ให้เหตุผลถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2521 มาตรา 33 (11) มีคำว่า “มีกาย...ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ” โดยทั้งสองคำวินิจฉัยให้เหตุผลทางกฎหมายว่าบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามความจำเป็นและเหมาะสมโดยไม่ให้เหตุผลทางกฎหมายที่ชัดเจนว่าเจตนารมณ์การตรากฎหมายจำกัดสิทธิเช่นนั้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในเรื่องความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีอย่างไร ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนเป็นสำคัญเพราะรัฐธรรมนูญเป็นจุดตัดของกฎหมาย สังคมและการเมือง ในทาง

กฎหมายคือความยุติธรรมในการก่อตั้งระบบกฎหมายและสิทธิพลเมือง ในทางสังคมหรือวัฒนธรรม คือผลสะท้อนและอิทธิพลในการร่วมแบ่งปันในคุณค่าและหลักการ ส่วนในทางการเมืองหรืออำนาจ คือแผนที่แห่งอำนาจของสถาบันในการปกครอง การตีความรัฐธรรมนูญในนิติกฎหมายจึงต้องไปให้ถึงสภาพธรรมชาติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวตามแนวคิดของลัทธ์ (Donald S. Lutz, 2006) แต่การตีความกรณีจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญที่เป็นสภาพธรรมชาติของรัฐธรรมนูญและไม่สอดคล้องกับแนวคิดของบวรศักดิ์ อูวรรณโณ (2544) ที่เห็นว่าการตีความรัฐธรรมนูญเพื่อค้นหาเจตนารมณ์สิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญต้องให้สอดคล้องกับแนวคิดในกฎหมายมหาชนที่รัฐธรรมนูญถือเป็นสัญญาประชาคมที่ปวงชนใช้รัฐธรรมนูญก่อตั้งระบอบการเมืองและองค์กรทางการเมืองให้ทำหน้าที่แทนปวงชนตามปรัชญาการเมืองว่าด้วยสัญญาประชาคมที่ปวงชนเป็นผู้ก่อตั้งรัฐธรรมนูญและองค์กรทางการเมืองโดยการตีความของศาลรัฐธรรมนูญไทยยังไม่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงนี้

การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ต้องการปรับปรุงบทบัญญัติรัฐธรรมนูญให้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยมีการจำแนกสิทธิเป็นประเภทต่าง ๆ อย่างชัดเจนในเรื่องขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพมาตรา 28 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีขอบเขตสำคัญ 4 ประการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 แต่ท่ามกลางบริบทสภาพแวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะความวุ่นวายทางการเมืองภายหลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ พบว่าศาลรัฐธรรมนูญใช้วิธีการตีความเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างชัดเจนโดยการตีความของศาลรัฐธรรมนูญใช้วิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยให้ความสำคัญในการอธิบายข้อกฎหมายในเรื่องเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมากกว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ปรากฏตลอดระยะเวลาบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 25/2554 ในการวินิจฉัยมาตรา 65 วรรคสาม ว่า “...รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างพรรคการเมืองให้เป็นองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่มีความเข้มแข็ง เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย...” แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะพยายามอธิบายให้ไปถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแต่การตีความของศาลรัฐธรรมนูญกลับไม่อธิบายข้อกฎหมายให้ครบถ้วนในการตีความเพื่อนำไปสู่ความชัดเจนในการอธิบายเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพกรณีเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญศาลรัฐธรรมนูญใช้วิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยอธิบายข้อกฎหมายเรื่องเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญเป็นหลักโดยเฉพาะกรณีใช้เสรีภาพแสดงออกทางทางการเมืองที่มีได้ใช้ความรุนแรงและกระทำโดยปราศจากอาวุธและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่นจะไม่ถือการกระทำเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การกล่าวถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 18-22/2555 การใช้สิทธิเสรีภาพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่า “...การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา 291 มีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้มีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นราย

มาตราเพื่อปฏิรูปการเมืองและปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ให้ไว้...” และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 15-18/2556 เรื่องสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญและสิทธิแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่ศาลขยายอำนาจถ่วงดุลทางประชาธิปไตยขององค์การตุลาการโดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ ศาลกล่าวถึงเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญจากคำปรารภรัฐธรรมนูญไปสู่เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญว่า “...ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ... ย่อมแสดงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะให้องค์กรหรือสถาบันการเมืองได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องชอบธรรม มีความเป็นอิสระและซื่อสัตย์สุจริต ...” แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะให้เหตุผลในทางกฎหมายในเรื่องการตรวจสอบเชิงกระบวนการที่รัฐธรรมนูญกำหนด และวางหลักว่าการกระทำที่เป็นการทำลายสาระสำคัญของระบบสองสภาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐที่เพ่งที่เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญยิ่งกว่าบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรโดยอาศัยการตีความซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ถือเป็นบรรทัดฐานทางคำวินิจฉัยโดยปรากฏต่อมาอีกในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2557 ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยวางหลักการว่า การใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่นไม่ถือเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลรัฐธรรมนูญ ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 30/2555 ได้ตีความโดยวิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญ (Historical Approach) โดยอธิบายเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญว่ามีเจตนารมณ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนที่นำไปสู่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 26 (7) และมาตรา 29 ให้อำนาจหน่วยงานของรัฐพิจารณาเนื้อหาภาพยนตร์ก่อนที่จะนำออกสู่สาธารณะ แต่มิได้ให้ความหมายของความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนคงให้เหตุผลทางกฎหมายเพียงว่ากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นมีเจตนาเพื่อรักษาศีลธรรมอันดีเท่านั้นจึงไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐที่ศาลปกครองสูงสุดตีความใช้วิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญว่าพระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและพระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองแต่อยู่ในเขตอำนาจศาลทั่วไปคือศาลยุติธรรม แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตีความโดยวิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญและวิธียึดเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 10-11/2553 แต่ยังคงมีปัญหาในการอธิบายเหตุผลทางกฎหมายเนื่องจากการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญเพียงยกเนื้อหาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมากล่าวถึงเท่านั้นโดยวินิจฉัยว่ามีความจำเป็นโดยมิได้พิจารณาถึงเนื้อหาตามบทบัญญัติของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างไร มิได้ให้เหตุผลในทางเปรียบเทียบข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมายโดยมิได้เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายกับหลักการหรือสาระสำคัญของหลักพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักการคุ้มครอง

สารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพว่ามาตรการดังกล่าวเหมาะสมกับผลที่รัฐจะได้รับจากการใช้มาตรการเหล่านั้น การตีความเหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศทางตะวันตกที่ยึดสิ่งๆที่เรียกกันว่าแนวคิดทางศีลธรรมในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะแนวคิดศีลธรรมเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม (The Moral Concept of Public Order) การจำกัดเสรีภาพในรัฐธรรมนูญก็เพื่อความสงบเรียบร้อยเท่านั้น (Gregory Kalscheur, 2006) ศาลควรตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์สาธารณะภายใต้ระบบกฎหมายที่จำกัดสิทธิและรับรองสิทธิพลเมืองเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย (Denise Meyerson, 2007) โดยต้องพิจารณาสมดุลสิทธิกับประโยชน์สาธารณะศาลต้องพิจารณา 3 ประการ (Alexander T. Aleinikoff, 1987) 1) ต้องมีการจำแนกออกมาระหว่างสิทธิกับประโยชน์สาธารณะ 2) แสดงให้เห็นถึงคุณค่าแต่ละสิ่ง และ 3) มีการเปรียบเทียบกันประโยชน์ที่ต้องค้นหาของแต่ละฝ่ายซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไทยยังไม่อาจแสดงให้เห็นถึงสมดุลการจำกัดสิทธิเสรีภาพกับประโยชน์สาธารณะที่รัฐธรรมนูญบัญญัติภายใต้หลักการดังกล่าว

การตีความจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์รองรับสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก การจำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้นแต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) ดังนั้นการรับรองสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นไปในลักษณะกว้างขวางต่างจากเดิมโดยสิ้นเชิง การตีความของศาลรัฐธรรมนูญมีการอธิบายเพิ่มมากขึ้นในเหตุผลข้อกฎหมายโดยในหลายคำวินิจฉัยและเริ่มแสดงให้เห็นถึงนิติวิธีในกฎหมายมหาชน คือ การชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพ เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 1/2557 ที่แม้วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่ยังคงเป็นหลักการเดียวกันกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในตีความการจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีหลักนิติธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศาลรัฐธรรมนูญตีความหลายวิธีโดยยึดวิธีตีความเนื้อหาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญผสมกับวิธีตีความโดยยึดคุณค่า (Values Approach) แต่เป็นคุณค่าทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Values) และวิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยเฉพาะการวางบรรทัดฐานของความหมายและองค์ประกอบนิติธรรม ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญวางบรรทัดฐานขยายความในองค์ประกอบนิติธรรมสอดคล้องกับหลักการสากล คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 2/2562 ได้วางหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณีเพื่อควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดการใช้อำนาจรัฐในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิหรือสภาพของประชาชนต้องมีความเหมาะสม มีความจำเป็นและได้สัดส่วนหรือมีความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับกับสิทธิหรือเสรีภาพที่ประชาชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีความเสมอภาคศาลรัฐธรรมนูญตีความโดยยึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญโดยอธิบายเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนเท่าที่จำเป็นและสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นการอธิบายว่าเหตุใดตีความรัฐธรรมนูญเช่นนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert C. Post (1990) ที่ว่าในทางกฎหมายแล้วฝ่าย

ตุลาการจำเป็นต้องใช้และสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่ออธิบายและนำไปสู่ การตรวจสอบการตีความรัฐธรรมนูญได้ แม้การตีความในระบบกฎหมายที่แตกต่างกันอาจมีวิธี ตีความเนื้อหาที่แตกต่างกันไม่มีสิ่งใดผิดไม่มีวิธีใดที่ถูกต้องในการค้นหาความหมายของเนื้อหาจึงไม่ สามารถหาความหมายของภาษาด้วยที่มาในทางกฎหมายอย่างเดียว และไม่มีแนวคิดของผู้ใดที่จะ คงอยู่ได้ตลอดกาลเพราะวิถีทางที่ถูกต้องในการตีความเนื้อหานั้น ขึ้นกับสภาวะแวดล้อม (Circumstance) ขึ้นกับเหตุผลของผู้ตีความเป็นสิ่งแรก การตีความรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่จะคำนึงถึง แต่รัฐธรรมนูญแต่ต้องคำนึงถึงว่าปวงชนจะมีจุดยืนที่จะเชื่อมโยงไปสู่รัฐธรรมนูญได้อย่างไรที่ศาลต้อง แสดงถึงเจตนารมณ์ปวงชนในรัฐธรรมนูญให้ได้ การอธิบายของศาลรัฐธรรมนูญไทยพยายามไปให้ถึง ถึงเจตจำนงปวงชนในการตรารัฐธรรมนูญขึ้นมา การจำกัดสิทธิเสรีภาพกรณีการเป็นปฏิปักษ์ต่อ รัฐธรรมนูญคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562 ศาลรัฐธรรมนูญได้ตีความโดยวิธียึดประวัติศาสตร์ รัฐธรรมนูญและเป็นคำวินิจฉัยแรกที่อธิบายความหมายการล้มล้างหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ และวางบรรทัดฐานว่าการใช้สิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญเพื่อแสดงออกซึ่งความ คิดเห็นทางการเมืองไม่ใช่การกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือการล้มล้างการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกรณีกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐศาล รัฐธรรมนูญได้ตีความโดยวิธียึดประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการ รวมกันเป็นพรรคการเมือง การกำหนดเป็นเงื่อนไขการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการ รวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญที่ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกิน สมควรแก่เหตุ และเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งไม่เป็นการ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเป็นไปตามแนวคิดของราชในการอธิบายในข้อกฎหมายให้ ชัดเจนถึงการเลือกตีความเช่นนั้นที่การเลือกหลักการหรือให้นำหนักในสิ่งหนึ่งเหนือกว่าควรจะ ปรากฏในการให้เหตุผลทางกฎหมายเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความชอบธรรมของการตีความของ องค์กรตุลาการโดยจะต้องอธิบายถึงเหตุผลที่เลือกวิธีการตีความเช่นนั้นและให้เหตุผลถึงทางเลือก ในทางปฏิบัติที่ต่างออกไปที่เรียกกันว่า เหตุผลระดับที่สอง (The Second-order Reasons) อัน เป็นเหตุผลเฉพาะที่สามารถแยกออกมาให้เห็นได้และเป็นเหตุผลที่ว่าควรจะทำอย่างไรในสมดุของ เหตุผลนั้น (Joseph Raz, 1975)

องค์ความรู้ใหม่

1. ในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงประเด็นเดียวกัน องค์กรตุลาการสามารถมีดุลยพินิจใน การเปลี่ยนแปลงวิธีการตีความรัฐธรรมนูญได้เพื่อให้เข้าถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่เป็น เจตจำนงปวงชนมากที่สุดได้
2. การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงในเจตนารมณ์ปวงชนแม้ว่า จะใช้ถ้อยคำในการบัญญัติกฎหมายเดียวกันก็ตาม องค์กรที่มีหน้าที่ตีความกฎหมายต้องพิจารณา สภาพข้อเท็จจริงในขณะจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีนโยบายสนับสนุนให้มีการศึกษาสภาพปัญหาของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป
2. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีนโยบายส่งเสริมประชาชนให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือวิจารณ์ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อช่วยสะท้อนในเจตนารมณ์ของประชาชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรตุลาการควรอธิบายเหตุผลในการใช้วิธีการตีความรัฐธรรมนูญเช่นนั้นเพื่อเพิ่มสร้างความชอบธรรมในผลการตีความและยังเป็นการตรวจสอบการทำหน้าที่ในทางตุลาการด้วย
2. องค์กรตุลาการที่ดีความในมติกฎหมายควรให้เหตุผลทางกฎหมายให้ครบถ้วนและแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงจากเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญไปสู่เจตนารมณ์ปวงชน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2549). *แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาวไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). *เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ. (2551). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ความเป็นมาและสาระสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิชัยศักดิ์ หรยางกูร และณัฐนันท์ อัสวเลิศศักดิ์. (2563). *หน่วยที่ 2 หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/slwxex.40701-2.pdf>
- วิโรจ นาคชาตรี. (2550). *ปรัชญาว่าด้วยความมั่นคงของชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- หยุด แสงอุทัย. (2513). *แนวคำถามคำตอบรัฐธรรมนูญทั่วไปและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- อุดม รัฐอมฤต นพนิธิ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- Aleinikoff, T. A. (1987). Constitutional law in the age of balancing. *The Yale law journal*, 96(5), 943-1005.

- Bobbitt, P. (1991). *The modalities of constitutional argument: Constitutional Interpretation in Modern constitutional theory a reader*. (4th edition). Minnesota: West group.
- Kalscheur, G. (2006). Moral Limits on Morals Legislation: Lessons for U.S. Constitutional Law from the Declaration on Religious Freedom. *Southern California Interdisciplinary Law Journal*, 16(Fall), 1-48.
- Kaplin, William A. (1990). The Process of Constitutional Interpretation: A Synthesis of the Present and a Guide to the Future, *Rutgers law review*, 42, 983-1021.
- Lutz, D. (2006). *Principles of Constitutional Design*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murrill, B.J. (2018). *Modes of Constitutional Interpretation*. New York: Congressional Research Service.
- Myerson, D. (2007). Why courts should not balance rights against the public interest. *Melbourne University Law Review*, 31, 873-902.
- Post, Robert C. (1990). Theories of constitutional interpretation. *Representations Special Issue: Law and the Order of Culture*, 30(Spring), 13-41.
- Raz, J. (1975). *Practical Reason and Norms*. Oxford: Clarendon Press.